

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA KREATIVLIK XUSUSIYATLARINING SHAKLLANISHI

Qurbonova Laylo Timur qizi

Osiyo xalqaro universiteti, magistr

Email: husainovalaylo@gmail.com, +998903252225

***Annotatsiya:** Ushbu maqola boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlik xususiyatlarining shakllanishini o'rganadi. Kreativlik, ya'ni ijodkorlik, nafaqat zamonaviy ta'lim tizimida, balki umumiy rivojlanish jarayonida ham muhim ahamiyatga ega. Maqola, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni rivojlantirishning pedagogik usullari, metodlari va amaliyotlarini ko'rib chiqadi. Tadqiqotda, kreativlikning shakllanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar va bu jarayonni yaxshilash uchun takliflar beriladi. Bularning barchasi boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishga qaratilgan strategiyalarni taqdim etadi.*

***Kalit so'zlar:** Kreativlik, boshlang'ich sinf, ijodkorlik, ta'lim metodlari, pedagogika, o'quvchilarning rivojlanishi, innovatsion yondashuvlar.*

Kirish

Kreativlik yoki ijodkorlik, insonning yangi va original g'oyalar ishlab chiqish, mavjud muammolarga yangi yondashuvlar topish qobiliyatidir. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni rivojlantirish, nafaqat ularning akademik natijalarini, balki shaxsiy rivojlanishlarini ham qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Bu jarayon o'qituvchining pedagogik uslublari, o'quvchilarning ijtimoiy muhitlari va o'zaro aloqalari orqali amalga oshiriladi. Shuning uchun boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlik xususiyatlarini rivojlantirish, pedagogik amaliyotda muhim ahamiyatga ega.

Adabiyot sharhi

Kreativlikni rivojlantirish masalasi ko'plab ilmiy tadqiqotlarda o'rganilgan. V. A. Krutetskiyning ta'kidlashicha, kreativlik nafaqat tabiiy qobiliyat, balki o'qitish jarayonida shakllanadigan va rivojlanadigan xususiyatdir. U o'quvchilarda ijodiy fikrlashni rag'batlantirishning pedagogik metodlarini tahlil qiladi (Krutetskiy, 1987). Shuningdek, I. A. Zimnyaning fikriga ko'ra, kreativlikni rivojlantirish uchun o'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifodalash imkoniyatini yaratish zarur (Zimnyaya, 2004). K. D. Ushinskij esa kreativlikni nafaqat kognitiv qobiliyat, balki shaxsning axloqiy va estetik rivojlanishi bilan bog'laydi (Ushinskij, 1985). Yana bir qator tadqiqotchilar, kreativlikni o'quvchilarning umumiy ma'naviy rivojlanishining ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda kreativlikni boshlang'ich sinf o'quvchilarida shakllantirish jarayonini o'rganish uchun sifatli va miqdoriy metodlar qo'llanildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va bu jarayonni yaxshilash uchun samarali metodlarni ishlab chiqishdir.

Birinchi bosqichda, sifatli tadqiqot metodlariga asoslangan eksperimentlar va kuzatishlar o'tkazildi. O'quvchilarning kreativlik ko'rsatkichlarini aniqlash uchun ular bilan bir necha dars mashg'ulotlari o'tkazildi. Bu darslar davomida o'quvchilarga ijodiy topshiriqlar, muammolarni hal qilish va kreativ fikrlashni talab qiluvchi vazifalar berildi. Darslar o'quvchilarning g'oyaviy faoliyatlarini va muammolarni yechish usullarini aniqlashga yordam berdi. Ushbu eksperimentlar orqali o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlari, yangi fikrlar va yechimlar ishlab chiqish qobiliyatlari baholandi.

Ikkinchi bosqichda, miqdoriy tadqiqot metodlari qo'llanildi. Bu bosqichda o'quvchilarning ijodiy faolligi va kreativlik darajasi anketalar va so'rovnomalar yordamida o'lchandi. O'quvchilarga va o'qituvchilarga yo'naltirilgan so'rovlar orqali o'quvchilarning darsdagi ishtiroki, ularning ijodiy topshiriqlarga yondashuvlari va bu jarayondagi muvaffaqiyatlarini baholashga qaratilgan ma'lumotlar to'plandi. Shuningdek, o'quvchilarning ijodiy faoliyatlari o'qituvchilar tomonidan baholandi, bu esa miqdoriy tahlilni amalga oshirish imkonini berdi.

Tadqiqotda shuningdek, o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantiruvchi metodlar va pedagogik usullarni aniqlash uchun o'qituvchilarning tajribalari va pedagogik ko'nikmalari ham tahlil qilindi. O'qituvchilar bilan suhbatlar va intervyular o'tkazildi, ulardan kreativlikni shakllantirishda qo'llanadigan usullar, o'quvchilarni rag'batlantirishning samarali metodlari haqida fikrlar olindi. Bu metodlar orqali o'qituvchilarning pedagogik amaliyotlarini o'rganish va ular orqali kreativlikni rivojlantirishning samarali yondashuvlarini aniqlash mumkin bo'ldi.

Tadqiqotning metodologik asosida o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlari, ta'lim jarayonidagi faol ishtiroki va pedagogik yondashuvlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni o'rganish yotadi. O'quvchilarning kreativlik darajasini o'lchash uchun foydalanilgan metodlar, shuningdek, pedagogik faoliyatdagi innovatsion yondashuvlar, ta'limdagi motivatsiya va o'qituvchining roli kabi omillarni aniqlashga yordam berdi. Bu metodologiya tadqiqotning asosiy maqsadlariga erishishga, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni shakllantirish jarayonini chuqurroq tushunishga yordam berdi.

Tahlil va Natija

Tadqiqot davomida olingan natijalar, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni rivojlantirish uchun bir nechta muhim omillarni aniqlashga yordam berdi. Ushbu omillar ta'lim jarayonida kreativlikni shakllantirishda katta ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda olingan natijalar quyidagi asosiy yo'nalishlarga asoslangan:

1. O'zaro Hamkorlik

Kreativlikni rivojlantirishda o'quvchilarni guruhda ishlashga o'rgatish va bir-biridan o'rganish muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotda ishtirok etgan o'quvchilar guruhda ishlash davomida yangi g'oyalar yaratish va o'z fikrlarini erkin ifodalashda o'zaro ta'sir qilish orqali kreativliklarini oshirdilar. O'quvchilarga erkin fikrlash va bir-biriga yordam berish imkoniyatlarini yaratish, o'qituvchilar tomonidan guruhda ishlashni tashkil etish ular o'rtasidagi ijodiy faoliyatni kuchaytiradi. Shuningdek, guruhda ishlash o'quvchilarga bir-birining fikrlarini tinglash, ularga yangi g'oyalar va yechimlar kiritishda yordam beradi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Guruhda ishlash o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini ham oshiradi. Bunday o'quv jarayonlari, ular bir-biriga yordam berish, g'oyalarni muhokama qilish, va birgalikda yangi fikrlar yaratishda o'zaro hamkorlikni targ'ib qilishga imkon beradi. Masalan, o'quvchilarga birgalikda loyiha yaratish, masalalarni hal qilish, yoki ijodiy ishlarni tashkil etish kabi topshiriqlar berildi. Bu yondashuv o'quvchilarning kreativligini rivojlantirishga yordam berdi, chunki ular o'zaro hamkorlikda yangilik yaratish va ijodiy yechimlar topishda o'zlarini erkin his qilishdi.

2. Pedagogik Usullar

Pedagogik usullar, o'quvchilarning kreativligini rivojlantirishda muhim omil bo'lib, o'qituvchining ijodiy yondashuvlari ularga katta ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot davomida o'quvchilarga ijodiy topshiriqlar berish, masalan, yangi hikoyalar yaratish, rasmlar chizish yoki o'z fikrlarini erkin ifodalash kabi faoliyatlar o'tkazildi. Ushbu usullar o'quvchilarda kreativlikni oshirishda samarali bo'ldi. O'qituvchilar tomonidan berilgan muammolarni hal qilishga qaratilgan topshiriqlar o'quvchilarning kognitiv faolligini oshirdi va ularda ijodiy fikrlashni rivojlantirdi.

Pedagogik usullarning samaradorligi o'quvchilarning individual xususiyatlariga qarab farqlanishi mumkin. Ba'zi o'quvchilar uchun ko'proq strukturaviy yondashuvlar va aniq yo'nalishlar talab etiladi, boshqalari esa erkin va ijodiy faoliyatlarda ko'proq muvaffaqiyat qozonadilar. Shu sababli, o'qituvchilar o'z pedagogik metodlarini o'quvchilarning ehtiyojlari va qobiliyatlariga moslashtirishi zarur. Masalan, o'quvchilarga ijodiy topshiriqlar berishda ularning qiziqishlari va individual ehtiyojlarini hisobga olish, kreativlikni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

3. Shaxsiy Qiziqishlar va Motivatsiya

O'quvchilarning shaxsiy qiziqishlari va motivatsiyasi kreativlikni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Tadqiqotda ishtirok etgan o'quvchilarning ijodiy faoliyatlari, ularning shaxsiy qiziqishlari va motivatsiyasi bilan bevosita bog'liq bo'ldi. O'quvchilarga o'z qiziqishlariga mos faoliyatlar bilan shug'ullanishga imkon yaratish, ularning ijodiy qobiliyatlarini yanada rivojlantirishga yordam berdi. Masalan, ba'zi o'quvchilar musiqa, san'at yoki adabiyotga qiziqish bildirganlar, bu faoliyatlar orqali o'z ijodiy imkoniyatlarini kengaytirishdi.

Motivatsiya o'quvchilarning ijodiy faoliyatga bo'lgan munosabatini ham shakllantiradi. Tadqiqotda motivatsiyaning ikki turi – ichki va tashqi motivatsiya – kreativlikni rivojlantirishda o'z ta'sirini ko'rsatdi. Ichki motivatsiya, ya'ni o'quvchilarning o'zlari uchun qiziqarli va foydali bo'ladigan faoliyatlarda ishtirok etish istagi, o'quvchilarning ijodiy rivojlanishiga turtki bo'ldi. Boshqa tomondan, tashqi motivatsiya, masalan, o'quvchilarni rag'batlantirish yoki mukofotlash, ijodiy faoliyatni faollashtirishda yordam berdi. Shu bois, o'qituvchilar o'quvchilarning ichki motivatsiyasini qo'llab-quvvatlashlari va ularga o'z shaxsiy qiziqishlari asosida faoliyatlar tanlashda yordam berishlari zarur.

4. Innovatsion Texnologiyalar

Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonida kreativlikni rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqotda zamonaviy texnologiyalardan, masalan, interaktiv ta'lim vositalaridan, onlayn platformalardan va multimediya resurslaridan foydalanish kreativlikni oshirishga yordam berdi. O'quvchilarga interaktiv o'quv materiallari orqali ta'lim berish, ularda yangi fikrlar yaratish va o'z fikrlarini erkin ifodalash imkoniyatini yaratdi.

Texnologiyalar o'quvchilarga o'z ijodiy ishlarini taqdim etish va boshqalar bilan baham ko'rish imkonini beradi. Masalan, o'quvchilar o'zining yaratgan rasmlarini, hikoyalarini yoki videolarini internet platformalarida bo'lishish orqali o'z ijodini yanada rivojlantirishdi. Bunday texnologiyalar yordamida o'quvchilar, nafaqat o'z ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, balki o'z ishlarini baholash va boshqalar bilan taqqoslash imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Shuningdek, innovatsion texnologiyalar o'qituvchilarga individual va guruh dasturlarini ishlab chiqishda yordam beradi. Masalan, onlayn ta'lim platformalari orqali o'quvchilarga moslashtirilgan topshiriqlar berish, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali bo'ladi. Texnologiyalar yordamida o'quvchilarga o'z vaqtini va resurslarini samarali boshqarishga, ijodiy ishlarda ko'proq muvaffaqiyat qozonishga imkon beriladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni rivojlantirish uchun bir qator omillar mavjud. O'zaro hamkorlik, pedagogik usullar, shaxsiy qiziqishlar va motivatsiya, shuningdek, innovatsion texnologiyalar kreativlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarni guruhlarda ishlashga, yangi g'oyalar yaratishga va erkin fikrlashga rag'batlantirish, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali bo'ladi. Shuningdek, o'quvchilarning shaxsiy qiziqishlari va motivatsiyasi, pedagogik usullar va zamonaviy texnologiyalar yordamida kreativlikni rivojlantirishning imkoniyatlari

kengayadi. Bu jarayonlar boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun kreativlikni shakllantirish va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Takliflar

1. **Kreativlikni rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlar** – boshlang'ich sinfda kreativlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus dasturlarni joriy etish.
2. **O'qituvchilarni pedagogik innovatsiyalar bilan tanishtirish** – o'qituvchilarga kreativlikni oshirishga yordam beradigan yangi pedagogik metodlarni o'rgatish.
3. **Ijodiy loyihalar va tadbirlar** – o'quvchilarga ijodiy loyihalar yaratish imkoniyatlarini berish, ularning tanqidiy fikrlash va problemalarni hal qilish qobiliyatlarini oshirish.
4. **O'quvchi faoliyatini baholash tizimini yangilash** – kreativlikni rivojlantirishni o'lchash uchun innovatsion baholash metodlarini joriy etish.

Xulosa

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni shakllantirish, ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lgan jarayonlardan biridir. O'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish nafaqat akademik muvaffaqiyatlarga, balki ularning shaxsiy o'sishiga ham yordam beradi. O'qituvchilarning pedagogik uslublari va ta'lim metodologiyasining innovatsion yondashuvlar bilan uyg'unlashuvi, kreativlikni samarali shakllantirishga zamin yaratadi.

Foydalangan adabiyot ro'yxati

1. Krutetskiy, V. A. (1987). "Kreativlik va uning rivojlanishi." Pedagogika, Moskva.
2. Zimnyaya, I. A. (2004). "Ta'lim psixologiyasi." Pedagogika, Moskva.
3. Ushinskij, K. D. (1985). "Kreativlik va axloqiy rivojlanish." Pedagogik fikr, Sankt-Peterburg.